

דיוקן הרצל באומנות השימושית

Slide 1

דיוקן הרצל באומנות השימושית

באזל, מלון המלכים 1901, צילום:א. מ. ליליאן

הערצת אישיותו של הרצל הפכה את המנהיג לאגדה עוד בחייו. תמונת דיוקנו הפכה עם מותו לסמל הנפוץ ביותר של התנועה הציונית – תופעה מקובלת בתנועות לאומיות אירופאיות שהציונות היתה אחת מהן, כשבשונה מהן ביקשה לחבר עם מפוזר אל עברו במרחב גיאוגרפי אחר.

Slide 2

הרצל – אגדה בחייו

דיוקן הרצל בשנת כינוס הקונגרס הציוני הראשון, 1897

"...ראיתי והאזנתי איך נוצרת אגדת אישיות. העם הוא רגשני. נדמה לי שכבר עכשיו אין להם מושג ברוח עלי, אד קל מתמר סביב לי...אולי הדבר הזה, שאני רושם כעת, הוא המעניין ביותר בספרים אלה: איך האגדה שלי נוצרת..."

מתוך יומני הרצל, יולי 1896

בסוף המאה ה-18 היה הצילום בחיתוליו, והרצל, מאמין גדול בפלאי הטכנולוגיה, דאג להנצחת דמותו בצילומים שהפכו להיסטוריה. אולם, גם אמנים רבים אשר הכירו את הרצל נמשכו אל אישיותו והופעתו החיצונית המרשימה, ועיצבו את דיוקנו בציור ובפיסול

מראהו כשל נביא קדמון בלבוש מודרני, נשתלב בציפיה יהודית רבת דורות לבוא המשיח שבעיני רבים נתגלם בדמות הרצל. הרצל העיתונאי היה מודע לערכו החזותי והניח אחריו מבחר גדול של צילומי וציורי דיוקן ששימשו להפצת הרעיון הציוני בעיתונות וכן כמקור מרכזי בעיצוב דמותו באומנות השימושית

הפצת דיוקנו של הרצל היפה עם הזקן השחור: הביטוי החזותי לאגדה

Slide 3

ליליאן היה צייר, צלם ותחריטאי יהודי, שפעל בגרמניה ובארץ ישראל, ממייסדי "בצלאל", המזוהה עם סגנון האר נובו. שמו יצא לפניו בשל יצירתו בנושאי יהדות וציונות; מכונה לעתים "האמן הציוני הראשון".^[1] עיקר פרסומו בא לו בזכות תמונתו המפורסמת של הרצל על מרפסת המלון בבזל, שהוצגה בקונגרס של שנת 1901, ובזכות התחריטים שבהם הציג את הרצל המזוקן כנביא תנ"כי וכדגם לדמויות תנ"כיות שונות כמו משה. לפרסום רב זכו גם תחריטים שהכין בעקבות תמונות שצילם בארץ ישראל, של מראות מירושלים ומארץ הקודש.

הרמן שטרוק היה צייר ואמן הדפסים יהודי וציוני. מחשובי האמנים היהודים בגרמניה, שעלה לארץ ישראל בשנת 1922. בנוסף, שימש שטרוק כפעיל ציוני במסגרת תנועת המזרחי, שהוקמה בהקונגרס הציוני העולמי ה-5, היה חבר הוועד הפועל הציוני וניהל כחבר הדירקטוריון של הקרן הקיימת לישראל. תנועת המזרחי הוקמה כניסיון לגשר על הפער שבין היהדות האורתודוקסית לבין הציונות החילונית של התקופה. שטרוק הזדהה עם התנועה והיה אחד מהפעילים בה, שכן בא מבית דתי. תולדה נוספת של הקונגרס, בהשפעתו של מרטין בובר הייתה התעניינות גוברת של הציבור היהודי באמנות הפלסטית. בובר קרא בנאומו על בימת הקונגרס ל"שילוב ידיים" בין האמנות ליהדות במטרה "להביא לתחייתו המחודשת של העם היהודי".^[4] בעיני בובר נתפשה האמנות כמכשיר הומניסטי לקידום דמותו של היהודי הציוני החדש.

Slide 4

המכבים עוד יקומו שנית ועם עוד נחשל הדור הזה בוא יבוא אחריי הדור הנעלה עליו הרם המעולה, יהודים הרוצים בגאולה ואשר יגאלו".

ש"ץ היה יהודי ליטאי וחובב ציון נלהב, השתתף בקונגרסים הציוניים ועבד כפסל החצר של נסיך בולגריה וכפרופסור באקדמיה לאמנות בבולגריה. עבודותיו הושפעו מלימודיו הקלאסיים באירופה מחד ומרעיונותיו הציוניים מאידך. הוא יצר תבליטים רבים בסגנון קלאסי אקספרסיבי, כשרובם מציגים דמויות מהתנ"ך. בשנת 1903 נפגש ש"ץ עם הרצל והעלה בפניו רעיון להקמת בית ספר לאמנות עברית ולמלאכת מחשבת. ש"ץ ציין בפני הרצל את אהבתו לאמנות יהודית ואת הרעיון ליצור זיקה בין דימויים מודרניים לבין דימויים השאובים מכתבי הקודש מתקופת התנ"ך. ש"ץ רצה ליצור תרבות חזותית מקורית וייחודית שתבטא את סממניה של תחיית הארץ ואת רעיון שיבת ציון. בשנת 1905 נתקבלה בקונגרס השביעי החלטה על הקמת בית הספר. השם שהוצע לו ע"י ש"ץ היה "בצלאל" על שמו של בצלאל בן אורי, אומן ואדריכל שהיה המעצב והמתכנן הראשי של משכן הקודש, כלי הקודש ובגדי הכוהנים, והיה גם האמן הראשון שנזכר בתנ"ך. בתוך התחריט משה מימין, ומדברי הרצל

Slide 5

דיוקן הרצל בחפצי בצלאל כלי לתעמולה ציונית

משמאל: "אמינה כי עוד יקום דור יהודים מופלאים, דיוקן הרצל, על ביטויי המגוונים באמנות השימושית, שימש לאורך המחצית הראשונה של המאה ה-20 כסמן החזותי המובהק ביותר ללאומיות העברית המתחדשת בארץ ובעולם היהודי. הדיוקן שימש כהצהרת זהות: **קניית דיוקנו של הרצל משמעה קניית חלק בסיפור הציוני. הצבת דיוקנו הגדירה את המרחב שבו הוצב כמראה מקום ציוני.** מאחר שחפצי בצלאל שימשו במידה רבה כלי לתעמולה ציונית, השימוש בדיוקנאות אישים יהודים ובראשם הרצל היה בלתי נמנע, בעוררו את העם היהודי להכיר בהיסטוריה שלו. אמני בצלאל הבליטו את דמותו של הרצל בצלחות קישוט ובלוחות גבס ועץ.

Slide 6

קניית הרצל – קניית חלק בסיפור הציוני

שטיח – שנות ה-30
מאפרה – שנות ה-50

בעשורים הראשונים של המאה ה-20, עיצוב הפריטים חובבני והחומרים זולים. במקרים רבים עיצוב הפריטים עונה על הגדרת ה"קישט" ובא ללמד אותנו על טעמו של קהל צרכנים רחב.

Slide 7

הפצת אגדת הרצל בבית היהודי:

• חפצים שימושיים

למעלה: קומקום לתה, פולין, 1917
ימין: שעון כיס, גרמניה, 1903

ברבים מהמוצגים מסתפק האומן בשמירת הדמיון להרצל על ידי הדגשת הזקן הדומיננטי, ובשאר חלקי הפנים הוא נותן חופש לדמיון. הדיוקן מופיע על מגוון רב של חפצים: כלי בית ושולחן, מאפרות, קסתות לדיו, מנורות ועוד

Slide 8

הדיוקן הופיע כמקדם מכירות גם על קופסאות סקדינים, אריזות שוקולד ומסטיקים.

Slide 9

על קופסת הסיגריות בשקופית הקודמת כתוב בגרמנית קק"ל. הקרן הקיימת נוסדה ב-1901, בקונגרס הציוני החמישי, כאמצעי לאיסוף כספים מיהודים לשם קניית קרקעות בארץ ישראל והכשרתן להתיישבות יהודית. לאחר קום המדינה הוגדר תפקידה כמוסד הממונה על פיתוח אדמות הארץ וייעורן ועל ההסברה החינוכית-ציונית. **המעצב הגראפי הראשון של קק"ל היה א. מ. ליליאן.**

תהילתו החזותית של הרצל התקיימה בזכות מפעלה הגרפי של הקרן הקיימת, שהפכה את נוכחותו האידיאלית למציאות חזותית באמצעות כרטיסים, בולים, גלויות וכרזות

Slide 10

תעודות נטיעת עצים של קק"ל משנת תרצ"ה - 1935

Slide 11

הקרן הקיימת מפיצה את דיוקן הרצל

בולי מנהלת העם

המדפיס: קרן קיימת לישראל
הסדרה: הרצל
שנת ההנפקה: 1946
הכיתוב: תש"ו שנת היובל
ל"מדינת היהודים" (הדפס רכב)

המדפיס: קרן קיימת לישראל
הסדרה: הרצל ובאליק
שנת ההנפקה: 1945
הכיתוב: לתודה ולתעודה, ב. ז. הרצל, ח. נ. באליק.

פעילותה של הקק"ל החלה ב-1901 ונמשכת עד היום. בולי הרצל יצאו גם במיל ארץ ישראל, נקראו בולי מנהלת העם

Slide 12

הקרן הקיימת מפיצה את דיוקן הרצל

בולי מדינת ישראל

100 שנה להולדתו

1954 בול מדינת ישראל

250 שח ישראל

100 שנה למותו

1951 הקונגרס הציוני ה-23

Slide 13

בעולם הילדים:

שישיו ושמחתו בשמחת תורה

דגל שמחת תורה/ קישוט
לסוכה רוסיה 1902

כבר ב-1903 הופק ברוסיה דגל שמחת תורה שבו נשזרו דמויותיהם של הרצל ומכס נורדאו במראה המסורתי של חג הסוכות, תוך הטמעת הציונות במוצרים מסורתיים ומוכרים לילדים.

Slide 14

בעולם הילדים:

		הב-הב	ה
	הרים	הרצל	
הודי	הנה		הרצל

משחקים

דף משחק ללימוד עברית, מתוך המשחק "שחק ועלה" ערך ומצויר על ידי מרים ריטר צדק, הוצאת ברלוי, ת"א, 1940

Slide 15

בעולם הילדים: ספרים

Slide 16

בעולם הילדים: ספרי לימוד ומחברות

Slide 17

Slide 18

מאז סוף שנות ה-50 הלכה ודהתה תהילתו החזותית של הרצל, מלבד סדרה מחודשת של כתביו, בול שהונפק לציון מאה שנה להולדתו ופריטים אחדים אחרים. אמנם דיוקנו המשיך לעטר מעט מתוצרי הגרפיקה השימושית, ונכחה באירועים ממלכתיים, אך היו אלה רק גינוני טקסיות מחייבת. תהילתו החזותית של הרצל אינה מתקיימת עוד במדינה שבה הפכה הריבונות לעובדה של קבע ששוב אינה מעוררת התפעלות, וטוב שכך. גיבורי חברה ותרבות ישראלים חדשים הם שאכלסו מעתה את המרחב הציבורי והפרטי, ובשנות ה-60 וה-70 הפיקו יצרני התרבות הפופולרית בעיקר את דימויי החלוץ והחייל הישראליים. אלו, אגב, נעלמו לימים אף הם עם דעיכת הלהט הלאומי והיסדקות הקונצנזוס הציבורי, לטובת גיבורי תרבות פופולרית להמונים.

Slide 19

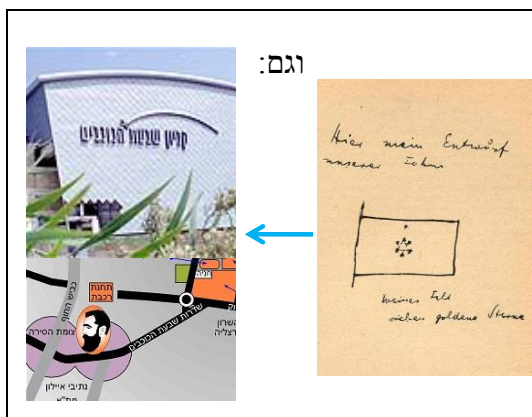

Slide 20

על המגדל כתוב: הרצליה – אגדה של עיר

Slide 21

הרצל: "אני מתאר לעצמי דגל לבן עם שבעה כוכבי-זהב. היריעה הלבנה מסמלת את החיים החדשים, הטהורים; הכוכבים הם שבע שעות-הזהב של יום העבודה שלנו, שכן בסימן העבודה הולכים היהודים אל הארץ החדשה". (מדינת היהודים, 1896)
 הדגל הכחול לבן נבחר בקונגרס הציוני הראשון (1897) לפי הצעת ויצמן: בפקודת מנהיגו הרצל באתי לבזל, כדי לעשות את כל ההכנות לקונגרס הראשון. בין השאלות הרבות שהעסיקוני אז הייתה אחת... באיזה דגל נקשט את אולם הקונגרס? מה הם צבעיו? הן דגל אין לנו. הרעיון הזה הכאיבני מאוד. צריך ליצור את הדגל. ואולם באיזה צבעים נבחר?

והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל. לבן כחול. הטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונגולל אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי אז דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו. וכך בא לעולם דגלנו הלאומי.

Slide 22

הפצת דיוקנו המודפס של הרצל על שטר של 100 לירות מ-1968 קיבעה את דמותו כאחד הסמלים הנפוצים בישראל
 10 ש"ח - שטר בנימין זאב הרצל :
 דיוקנו של בנימין זאב הרצל; צילום משנת תרס"ב 1902 בו נראה הרצל משקיף ממרפסת מלון "שלושת המלכים" בעיר באזל, שווייץ, בזמן שהותו בעיר לרגל הקונגרס הציוני החמישי; קבר הרצל בהר הרצל בירושלים, על רקע קטע מיומנו של הרצל משנת 1895, הכותרת: "שאלת היהודים"; דגל שבעת כוכבי הזהב אותו הציע הרצל למדינה היהודית.

המטבע שהיה נהוג בישראל נקרא "לירה ישראלית" והוא הוסיף לשמש עד ליישום החוק ב-24 בפברואר 1980. הלירה הישראלית הומרה בשקל לפי שער המרה של 10 לירות לשקל אחד. ב-4 בספטמבר 1985 החל תהליך החלפת השקל בשקל חדש, לפי שער המרה של 1,000 שקלים = שקל חדש אחד. הסיבה לשתי ההחלפות הייתה האינפלציה הגואה והניסיונות להקל על עריכת חשבונות לאור הירידה התלולה בערך המטבע.

Slide 23

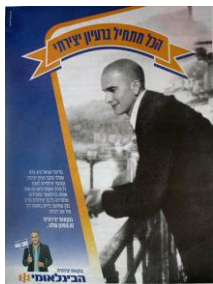

הרצל והמרפסת באומנות השימושית:

עד שנותה-60: הרפרנס למרפסת נאיבי, מביע את החזון, הציפייה לגאולה, ולתחית העם בארצו

Slide 24

הרצל והמרפסת
במחצית השנייה של המאה ה-20

פרסום פרטי

למן סוף שנות החמישים שוב אין מתקיימת תהילתו החזותית של הרצל, להוציא סידרה מחודשת של כתביו שהופקה ב-1960 - שנת המאה להולדתו, ובול מתבקש לציון מאה שנה להולדתו. דיוקנו ימשיך לעטר מעט מתוצרי הגרפיקה השימושית, תמונתו תמשיך ותקיים היבטים ממלכתיים של עיצוב ממסדי כמו כרזות מטבעות ובולים, אך יהיו אלה רק בחזקת גינוני טקסיות מחייבת. גיבורי תרבות עכשוויים - במדינה שבה הפכה הריבונות לעובדה של קבע ששוב אינה מעוררת התפעלות, וטוב שכך - הם שאכלסו מעתה את הוויית הקול הציבורי. חזרתו ליום יום החזותי תעשה על ידי ממסד עם הופעת שטר המאה לירות - "הרצל", באמצע שנות השבעים, "בולי הרצל", כפריט שימושי של משלוח חבילה או מכתב, ודיוקן על כרטיס טלקארד בשנים מאוחרות יותר.

אבל מחוץ לממסד מככבת המרפסת

אייל קיציס מפרסם את בנק לאומי לכבוד 60 שנה למדינה

Slide 25

הרצל והמרפסת
במחצית השנייה של המאה ה-20

פרסום פרטי

כרזת פרסום לשירותי רפואה אלטרנטיבית של קופת חולים כללית

Slide 26

אם תרצו – איזו מסיבה

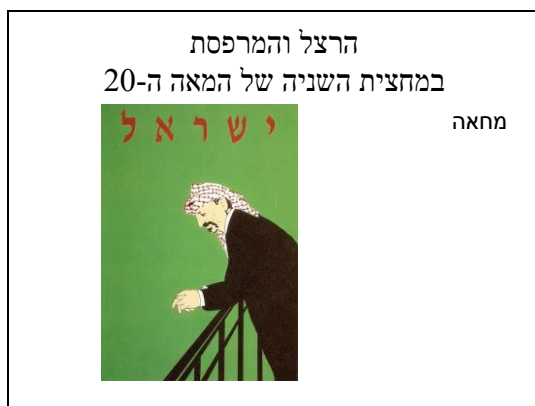
Slide 27

בן גוריון והרצל / שוטי הנבואה

מסיבת היהודים / מדינת היהודים אין יותר כבוד לדמות, יש זילות.

Slide 28

איריס דיזון-כרזה ליום העצמאות ה-40 ערפאת בדמות הרצל חוזה את מדינת הערבים כרזה זו עוצבה ע"י איריס דיזון, ליום העצמאות ה-40 למדינה. הכרזה הוצגה בתערוכת כרזות, במרכז הירידים בתל אביב, ביוני 1988 לרגל תערוכת ה-40 למדינת ישראל, שהתקיימה בחודש יוני 1988, יזמו אגודת המעצבים הגרפיים בישראל ומטה תערוכת ה-40 תצוגת כרזות, תחת הכותרת "ישראל". המעצבים הגרפיים, חברי האגודה, התבקשו לעצב כרזות, אשר תצגנה את זוית הראייה האישית של כל מעצב ומעצב ותבטאנה את התייחסותו אל מיגוון הערכים, עליהם מושתתת החברה הישראלית היום.

Slide 29

המחאה לא נעצרת בתערוכות ואצל האומנים.
בעשור האחרון אנחנו מוצאים ביטוי לשימוש בדמות
הרצל כמותג עממי שמשמש לגרפיטי, בעיקר
ברחובות תל אביב. אחד הביטויים הנפוצים ביותר:
לא רוצים – לא צריך. משחק לשוני על אם תרצו אין
זו אגדה, יחד עם אמירת הורה לילד סורר: לא רוצה
– לא צריך.

Slide 30

Slide 31

בין העבודות המוצגות ב"חוזת אישי" תוכלו למצוא
לא מעט ביקורת על הדמות – מזקנו האיקוני ועד
לדרך הפוליטית בה בחר ללכת.

"הרצל לא היה קריקטוריסט", מציין אורי אורבך,
מאוצרי התערוכה, "הוא היה אוטופיסט, חולם
חלומות מעשי. אבל כמו קריקטוריסט טוב, הוא
זיהה את הפגמים והכישלונות, הוא הצליח להניח
את אצבעו על בעיית העם היהודי, כמו גם לשרטט
קווים למדינת היהודים העתידית.

"הציור היחידי שניסה לצייר היה הצעתו לדגל
המדינה העתידית: שבעת הכוכבים. גם זה לא נבחר
לסמל על דגלה של המדינה, אלא לשם של קניון
בהרצליה".

Slide 32

דוש: יחיאל קרדוש, מגדולי הקריקטוריסטים בישראל
 כאן המאבק בין דתיים לחילוניים: כיסוי הראש בכיפה לעומת חיתוך הזקן.

Slide 33

פרפראזה על התמונה המפורסמת עם הקיסר וילהלם, שעליה נדבר בהרחבה.

Slide 34

כאן הקריצה היא שהרצל, אחד השופטים ב"כוכב נולד", מביע את דעתו על ביצועיו של שרוליק, הישראלי החדש.

Slide 35

חוזה אישי: תערוכת קריקטורות 2008

ולסיום, מושיק לין, בפראפרזה על שלושת הקופים,
ובחזרה למרפסת האיקונית בבאזל, ואם תרצו,
היתה אגדה...

פרק שישי

הם העבירו כמה ימים בארצם העתיקה של היהודים. יפו עשתה עליהם רושם רע. אמנם המפגש שלה עם חוף הים הכחול היה מרהיב עין, אבל העזובה זעקה לשמים. הכניסה אל הנמל העלוב והעגינה בו היו קשות. הסמטאות המזוהמות והמוזנחות הסריחו, והעוני המזרחי הצבעוני צעק מכל פינה. סמטאות העיר היו מלאות תורכים עניים, ערבים מלוכלכים ויהודים מפוחדים, כולם מחוסרי עבודה, חסרי כול ומיואשים. ריח מוזר ומעופש, ריח של קבר, הקשה על הנשימה.

קינגסקורט ופרידריך מיהרו להסתלק מיפו ונסעו לירושלים ברכבת רעועה. בדרך התגלו לעיניהם מראות קשים של ניוון. המישור היה כמעט כולו חול וביצות. שטחי העפר היציבים היחידים נראו שרופים. תושבי הכפרים הערביים נראו כמו שודדים, הילדים שיחקו עירומים והחזות הכללית של המבנים היתה שחורה. במרחק, על קו האופק, נראו הרי יהודה — קרחים מיערות. הרכבת המשיכה ועברה בין עמקים סלעיים שוממים, שבין מדרונותיהם הגיריים נותרו עקבות ספורים של תרבות — מן העבר או מן ההווה.

"אם זאת הארץ שלנו," אמר פרידריך בעגמומיות, "הרי שהיא הידרדרה כמו שהידרדר העם שלנו."

"כן, זה באמת נורא, ממש מעורר בחילה" — הכריז קינגסקורט. "ובכל זאת, אפשר לעשות כאן הרבה. צריך לנטוע יערות, כחצי מיליון עצי אורן צעירים וגבוהים — הזן הזה צומח לגובה במהירות של אספרגוס. הארץ זקוקה רק למים ולצל, ואז צפוי לה עתיד, אולי אפילו עתיד מזהיר, מי יודע!"

"ומי יביא לכאן מים וצל?"

"היהודים, לכל הרוחות!"

כשהגיעו לירושלים כבר היה לילה, ליל ירח קסום.

ancient	עתיקה
impression	רושם
meeting, bringing together	מפגש
spectacular	מרהיב
neglect	עזובה
port	נמל
dismal	עלוב
anchoring	עגינה
alleys	סמטאות
מזוהמות - מלוכלכות	
poverty	עוני
unemployed	מחוסרי עבודה
חסרי כל - עניים	
desperate	מיואשים
moldy	מעופש
to leave	להסתלק
dilapidated	רעועה
exposed	התגלו
sights	מראות
degeneration	ניוון
plain	מישור
swamps	ביצות
stable	יציבים
burnt	שרופים
residents	תושבי, תושבים
bandits	שודדים
appearance	חזות
horizon	קו האופק
bald	קרחים
valleys	עמקים
rocky	סלעיים
deserted	שוממים
slopes	מדרונות
chalky	גיריים
נותרו - נשאר	
traces	עקבות
sadly	עגמומיות
deteriorated	הידרדרה
queasiness	בחילה
declared	הכריז
to plant	לנטוע
pine	אורן
species	זן
shade	צל
bright	מזהיר
for goodness' sake	לכל הרוחות
magical	קסום

מגרשים שנחכרו ל-99 שנים. זה בדיוק אותו דבר **אבל** רציתי לשאול אותך, ביי היקר, מה קרה לתושבים המקומיים, לערבים המוסלמים, שהיו חסרי אמצעים?"

"מר קינגסקורט, התשובה לשאלה הזאת מובנת מאליה," אמר רשיד. "לאלה שהיו חסרי כל לא היה מה להפסיד, כך שהם יכלו רק להרוויח. והם באמת הרוויחו: מקומות עבודה, תזונה, בריאות. בכל העולם לא היה מקום עני ומעורר רחמים יותר מכפר ערבי בפלשתינה של סוף המאה התשע-עשרה. האיכרים גרו בבתי חומר עלובים שלא היו ראויים

אפילו למגורי בעלי-חיים. הילדים שכבו עירומים ומוזנחים ברחובות וגדלו ללא השגחה. היום חייהם השתנו. הם הפיקו תועלת ממוסדות הרווחה המצוינים אם רצו בכך ואם לא; אם הצטרפו לחברה החדשה ואם לא. כוח האדם המקומי, שהיה חסין מפני מחלות, נוצל בשלבים הראשונים של ההתיישבות לייבוש הביצות, לחפירת תעלות ולנטיעת עצי האקליפטוס שהבריאו את הקרקע. העובדים האלה זכו לשכר טוב מאוד. תסתכלו החוצה, לשדות. אני עוד זוכר שכשהייתי ילד היו כאן ביצות. החברה החדשה קנתה את הקרקעות האלה בזול והפכה אותם לאדמה משובחת. השדות האלה שייכים לכפר ההוא, על הגבעה. זה כפר ערבי, אתם יכולים לראות את המסגד הקטן. האנשים המסכנים האלה מאושרים היום הרבה יותר מפעם. הם אוכלים טוב יותר, הילדים שלהם בריאים יותר והולכים לבתי ספר. אמונותיהם ומנהגיהם הישנים לא הלכו לאיבוד; הם רק זכו בחיים נוחים וטובים יותר."

"אתם באמת מוזרים, אתם המוסלמים! אתם לא חושבים שהיהודים הם זרים שפלשו לארצכם?"

"אלוהים, איזה דברים מוזרים יש לך בראש!" ענה רשיד. "אתה היית מתייחס למישהו שלא לקח ממך כלום, אלא רק נתן לך, כמו אל גנב? היהודים עשו אותנו עשירים יותר, מדוע שנכעס עליהם? הם חיים אתנו כמו אחים, מדוע שלא נאהב אותם? אף-פעם לא היה לי חבר ערבי טוב יותר מדוד ליטבק. הוא יכול לבוא אלי ביום או בלילה, ולבקש ממני כל מה שירצה — עולם ומלואו אתן לו. אני יודע שאוכל לסמוך עליו כאילו היה אחי, בשר מבשרי. שנינו מתפללים בבתי תפילה שונים לאותו האלוהים, שהוא האל העליון השוכן מעל כולנו. בתי התפילה שלנו עומדים זה ליד זה, ואני מאמין באמונה שלמה שתפילותינו מתאחדות אי-שם במרומים וממשיכות דרכן יחד, עד שהן מגיעות לאבינו שבשמים."

מקומיים locals
חסרי אמצעים – עניים to lose
להפסיד to gain
להרוויח nutrition
תזונה pitiful
מעורר רחמים farmers
איכרים clay
חומר dismal
עלובים fit
ראויים naked
עירומים neglected
מוזנחים supervision
השגחה utilized
הפיקו תועלת welfare institutions
מוסדות רווחה joined
הצטרפו workforce
כוח אדם immune
חסין was used
נוצל settlement
התיישבות digging ditches
חפירת תעלות healed
הבריאו received
זכו pay
שכר superior
משובחת mosque
מסגד customs
מנהגים foreigner
זרים invaded
פלשו to treat
מתייחס thief
גנב to trust
לסמוך a flesh of my flesh
בשר מבשרי god almighty
אל עליון dwells
שוכן the heavens
מרומים

אלטנוילנד, תיאודור הרצל, עמ' 132

structure מבנה
 area אזור
 indicates מעיד
 oil נפט
 drilling קידוחים
 to perform ערכנו, לערוך
 sulfur גופרית
 value ערך
 production ייצור
 chemical fertilizer דשן כימי
 compete מתחרים
 cheap זול
 to produce, להפיק
 manufacture
 abundance שפע
 accessibility נגישות
 to contribute תרמה, לתרום
 prosperity שגשוג
 agriculture חקלאות

אלשנר טען בזמנו **שהמבנה** הגיאולוגי של האזור מעיד על הימצאותו של נפט בסביבה. ובאמת, בקידוחים שערכנו שם נמצא נפט. גפרית ופוספטים מצויים כאן בכמויות בלתי מוגבלות. אתם ללא ספק יודעים שלפוספטים יש ערך רב בייצור דשן כימי. הפוספטים שלנו מתחרים בהצלחה עם הפוספטים שמיוצרים בתוניס ובאלג'יר. זול יותר להפיק אותם אצלנו מאשר בפלורידה שבאמריקה, למשל. הדשנים הכימיים מצויים אצלנו בשפע, ומוכן שהנגישות שלהם תרמה מאוד לשגשוג **המצינו** של התקלאות שלנו. אבל אני חושש שהסיפורים היבשים האלה משעממים את הגברת גוטלנד.

אלטנוילנד, תיאודור הרצל, עמ' 186

186 | תיאודור הרצל

deep עמוקים
 were revealed ניגלו, להיגלות
 channel תעלת, תעלה
 flowed שצפו
 low נמוך
 height גובה
 to utilize לנצל
 difference הבדל
 huge עצומים
 source מקור
 self explanatory מובנת מאליה
 was left נותר
 therefore, hence איפוא
 waterfall מפל

לבדם את הדרך הקצרה אל העמק. **המים** התכולים והעמוקים של ים המוות ניגלו לעיניהם, ורעש חזק נשמע באוזניהם. אלה היו קולות מי תעלת ים המלח, ששצפו בדרכם מהים התיכון אל המעמקים. דוד הסביר בקצרה את מבנה הפרויקט. ים המלח הוא, כידוע, המקום הנמוך ביותר על-פני כדור הארץ. גובה פני המים כאן הוא 394 מטר מתחת לפני הים. המחשבה כי ניתן לנצל את הבדלי הגובה העצומים הללו למקור אנרגיה היתה כמעט מובנת מאליה. הפרש הגובה בין תחילת התעלה בחוף הים התיכון לבין סופה ליד ים המלח היה שמונים מטרים בלבד. נותר, איפוא, הפרש של עוד כשלוש-מאות מטר, שנוצל לבניית מפל. התעלה, שרוחבה עשרה מטרים ועומקה שלושה מטרים, ייצרה אנרגיה של כחמישים-אלף כוחות סוס.

בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים

אם אמצה את קונגרס באזל בדיבור אחד - שאזהר שלא להגותו ברבים - הריהו זה: בבאזל ייסדתי את מדינת היהודים. אם אומר זאת היום בקול, יענה לי צחוק כללי. אולי בעוד חמש שנים, בוודאי בעוד חמישים שנה, יודו בכך כולם. יסודה של המדינה, בעיקר של דבר, טמון במאויי העם למדינה, ואף במאויין של יחיד בעל עוצמה מספקת. טריטוריה היא רק התשתית הגשמית; גם במקום שיש לה טריטוריה, תמיד המדינה היא משהו מופשט. ...

יצרתי אפוא בבאזל את הדבר האבסטרקטי הזה, הנעלם, משום כך, מעיני רוב הבריות. [עשיתי זאת] בעצם באמצעים מזעריים. אט אט דרבנתי את האנשים אל הלך מחשבה של המדינה והקניתי להם את התחושה שהם-הם האספה הלאומית. ...

הדבר החשוב ביותר שקרה מבחינה עקרונית, ואולי לא שמו לב אליו בכלל, היה כשהנהגתי את שיטת הייצוג, כלומר את האספה הלאומית. הקונגרס הבא יהיה מורכב אפוא רק מצירים נבחרים.

(עניין היהודים : ספרי יומן [1895-1904] , מהיומן, 3.9.1897; א' , 482 - 484)

אמצה, למצות to exhaust, sum up
להגות to express
ברבים in public
יודו, להודות to admit
בעיקרו in essence
טמון is hidden in
מאויים desires
עוצמה power
תשתית infrastructure
מופשט abstract
אפוא therefore
נעלם mysterious
בריות – אנשים
אמצעים means
מזעריים minute
דרבנתי, לדרבן to encourage
הלך מחשבה state of mind
הקניתי, להקנות to instill
אספה assembly
עקרונית in principle
הנהגתי, להנהיג to introduce, institute
שיטת ייצוג method of representation
מורכב made up of, composed of
נבחרים elected

אל ההסטוריון

קבוצות דיון

אתרים נוספים

חוד חידה

מסע בעקבות
הרצל
נארץ ישראל
1898

מקווה ישראל - 28.10.1898

אתמול השכם בבוקר יצאתי למקווה ישראל. הייתי כבר חולה, אבל במאמץ זקפתי קומה. מראה החניכים ליד המכשירים החקלאיים היה יפה מאוד. בקרב הסקרנים היו גם האדמיניסטרטורים הרוטשילדיים הזחוחים. למנהל נייגו אמרתי שאציג אותו בפני הקיסר, אם זה יזוהה אותי ויפנה אלי. נייגו ביקשני לוותר על כך, שהרי זה יתפרש כהפגנה ציונית וזה עלול להזיק לו. אני אורח של "מקווה" ולא עלי אפוא להציג לפניו את המנהל. זו היתה, למעשה, נזיפה קלה, שלא עוררה בי רוגז על האיש הזה, החביב בדרך כלל.

בשעה תשע בישרה תכונה של ערב רב ססגוני של פושטי יד נשים וטף ערביים ופרשים שמילאו את הכביש, את התקרבות השיירה המלכותית. רוכבים טורקיים חמורי סבר פרצו ברסנים משולחים, ברובים מאיימים ובמבטים מאיימים עוד יותר לכל עבר. אחריהם פרש, החלוץ של הקיסר. והנה בתוך קבוצת אנשים אפורה ובה כמה גברות, הוא עצמו. סימנתי למקהלת התלמידים של מקווה להתחיל בשירת מנגינת Heil Dir im Siegerkranz. אני עמדתי בצד אחת המחרשות, כשכובע השעם בידי.

השכם early
במאמץ with effort
זקפתי קומה I stood tall, I got up
חניכים students
מכשירים machines, instruments
חקלאיים agricultural
בקרב among
סקרנים curious
זחוחים arrogant
מנהל headmaster
אציג, להציג to present
יזוהה will recognize
יפנה, לפנות to address
לוותר to give up
יתפרש will be interpreted as
הפגנה demonstration
להזיק to harm
נזיפה reprimand
רוגז anger

בישרה, לבשר to apprise, inform
תכונה bustle
ערב רב rabble, mob
ססגוני colorful
פושטי יד beggars
טף – ילדים
פרשים cavalry
התקרבות approach
שיירה procession, convoy
חמורי סבר serious
פרצו, לפרוץ to break out
רסן, רסנים reins
משולחים reckless
מאיימים threatening
פרש horseman
חלוץ spearhead
אפורה gray
סימנתי, לסמן to signal
מקהלה choir
מחרשות plows
שעם cork

"מה שלומך?"

"תודה, הוד מלכותו. אני תר את הארץ. איך עברה עליך נסיעתך עד עתה, הוד מלכותך?"
הוא מצמץ בחוזקה בעיניו.

"חס מאוד. אבל לארץ יש עתיד."

"לפי שעה היא עוד חולה", אמרתי.

"מים היא צריכה, הרבה מים!" אמר מגבוה.

"כן, הוד מלכותו, התקנת תיעול בממדים גדולים."

הוא חזר ואמר: "זו ארץ של העתיד"...

אולי אמר עוד דברים שנמחקו מזכרוני, שהרי הוא עצר ושוחח אתי כמה דקות. אחר כך שב והושיט את ידו אלי, בכפיפה, ושעט לדרכו. גם הקיסרית התקדמה מעט לעברי, נענעה לי בראשה וחייכה אלי. אחר כך החלה השיירה הקיסרית לנוע לצלילי קולות הילדים השרים את ההמנון. על פני קהל המתבוננים במקווה-ישראל ניכרה תדהמה. היו ששאלו מי זה היה. לא רצו להאמין שזה היה הקיסר. האדמיניסטרטורים הרוטשילדיים צפו במחזה בחשד ובמורת רוח.

וולפסון, הנשמה הטובה, צילם שני צילומים מהירים של המחזה. כך, לפחות, נדמה היה לו. הוא טפף בגאווה על הקודאק שלו. "את לוח הצילום לא אתן לאיש אף בעבור עשרת אלפים מרקים". ואולם כשהגענו אל הצלם ביפו וביקשנו לפתח את לוח-הצילום, התברר שבצילום הראשון ראו רק צל של דמותו של הקיסר ואת רגלו השמאלית; הלוח השני היה מקולקל כולו.

תר - מטייל

מצמץ, למצמץ to blink

לפי שעה as of now

התקנה installment

תיעול channeling

ממדים dimensions

נמחקו were erased

הושיט stretched out

בכפיפה bent over

שעט galloped

המנון anthem

קהל audience

מתבוננים onlookers

ניכרה was seen

תדהמה bewilderment

צפו - הסתכלו

מחזה sight

חשד suspicion

מורת רוח resentment

טפף tapped

גאווה pride

לוח plate

התברר it became clear

צל shadow

דמות image

מקולקל spoiled

עודכן 17:32 13/05/2008
דורון פישלר

לקראת יום העצמאות, משטרת הפוטושופ חוקרת מקרה היסטורי: מה גרם לחוזה המדינה, הרצל, לפרסם תמונות מזויפות?

בעולם יש הרבה יותר פוטושופ מכפי שנדמה לכם. כשאתם רואים תמונה בעיתון, בפרסומת, במגזין או על שלט חוצות, רוב הסיכויים שהתמונה אינה משקפת את המציאות כפי שהיתה. כמעט שלא קיימת תמונה שלא עברה שיפוצ, שיפור, תיקון או הרכבה-מחדש מסוג כלשהו בידי אמן פוטושופ. מטרתה של משטרת הפוטושופ היא לגרום לכם לחשוב פעמיים על מה שאתם רואים: תמונה אחת אמנם שווה אלף מילים, אבל רבות מהמילים האלו עשויות להיות שקרים.

פרשת החוזה המזויף

לכבוד יום העצמאות של מדינת ישראל, משטרת הפוטושופ חוזרת וחוקרת מקרה ידוע של פוטושופיזם מההיסטוריה של הציונות, שהתרחש בשנת 1898. אוקיי – זה לא בדיוק עניין של פוטושופ. בשנת 1898 עוד לא היה פוטושופ. גם מחשבים לא היו. אבל אפילו אז, העיקרון היה זהה: צילומים הם לא תמיד צילומים, ותוכל להראות בהם את מה שבא לך שהם יראו. ואם אין Paste ו-Copy, אפשר להסתדר עם מספריים ודבק.

התמונה ההיסטורית שלא היתה

ב-1898 יצא בנימין זאב הרצל, האיש עם הזקן, חוזה מדינת היהודים והאיש עם המרפסת הכי מפורסמת בעולם, למסע אל ארץ ישראל, לראשונה בחייו. זה לא היה דבר פשוט, בזמנו, כשהנסיעה מאירופה לארץ נעשתה באמצעות ספינות וחמורים, ומדינת ישראל היתה דומה יותר למערב הפרוע מאשר לארץ המובטחת. אבל להרצל היתה מטרה חשובה: להיפגש עם הקייזר וילהלם השני, שליט גרמניה, שערך גם הוא סיור בארץ באותו זמן. הרצל היה פוליטיקאי

זוטר עם רעיון ביזארי, להקים מדינה ליהודים בארץ ישראל. וילהלם השני היה מנהיג אחת המעצמות הגדולות בעולם. מפגש ביניהם היה ארוע היסטורי עם הרבה חשיבות סמלית עבור התנועה הציונית; זה דבר אחד להגות רעיון משונה, וזה דבר אחר לדון בו עם גדולי עולם. אם אתה סתם תמהוני עם רעיון מופרע - נגיד, לגרום את כל קרחוני הקוטב לאלג'יר ולהקים שם פארק סקי – אף אחד לא ישים לב אליך; אבל אם תצטלם כשאתה וג'ורג' בוש

investigates חוקרת
to cause גרם, לגרום
forged, fake, counterfeit מזויפות
street sign שלט חוצות
chances סיכויים
reflects משקפת
reality מציאות
makeover שיפוצ
improvement שיפור
reconstruction הרכבה מחדש
artist אמן

matter, issue פרשה
occurred התרחש
principle עיקרון
זהה – שווה
photograph צילום
scissors מספריים
glue דבק

beard זקן
balcony מרפסת
journey מסע
using, by means of באמצעות
ספינות – אוניות
donkeys חמורים
promised מובטחת
ruler שליט
organized ערך
סיור – טיול
junior זוטר
to establish להקים
superpower מעצמה
meeting מפגש
event ארוע
importance חשיבות
symbolic סמלית
to formulate an idea להגות
to discuss לדון
novelty גדולי עולם
strange, weird person תמהוני
deranged מופרע
to drag לגרום
iceberg קרחון
seriously, with בכובד ראש
consideration

o.il/Article/?ArticleID=553097

6/10/2010

הרגל של הרצל

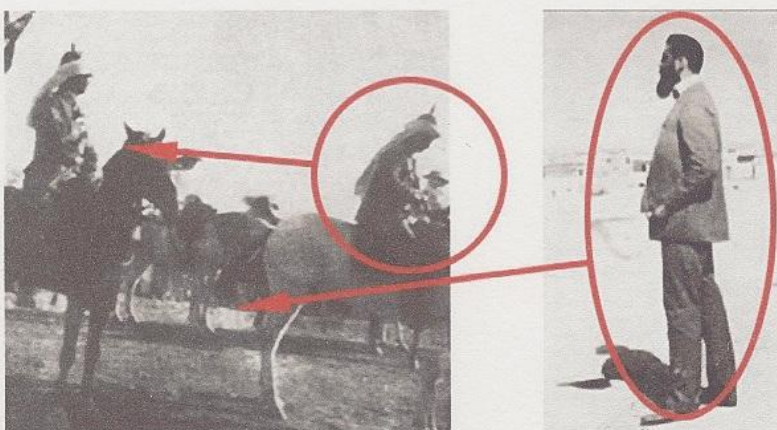
הערך של הפגישה היה בעיקר סמלי (הרצל והקייזר דיברו, על פי הדיווחים, בעיקר על מזג האוויר. היה חם), הדבר החשוב ביותר בפגישה היתה ההוכחה שהיא אכן התקיימה, כלומר – הצילום. Pictures or it didn't happen כמו שאומרים היום. תפקיד תיעוד הארוע ההיסטורי הופקד בידי דוד וולפסון, חבר טוב של הרצל וציוני דגול בפני עצמו: בין השאר, וולפסון הוא האיש שעיצב את דגל המדינה (ועשה עבודה מצוינת. באמת, אחלה דגל). אבל מה, צלם גדול הוא לא היה. כשהגיע הרגע ההיסטורי, והרצל התקרב עם כובעו בידו אל הקייזר היושב על סוסו, וולפסון צילם – עקום. בתמונה אפשר לראות את הרגל של הרצל ואת הכובע שלו – וזהו. ולך תוכיח שזה באמת הרצל, אם לא רואים את הזקן.

התמונה המקורית. מצד ימין למטה: הרגל של הרצל

האם ראית את הסוס הנהדר הזה?

כדי שהרגע ההיסטורי לא יוחמץ, נזקקו הרצל וחבורתו לקצת שיפוצים היסטוריים. אז קראו לזה פוטומונטאז'. היום קוראים לזה פוטושופ. הרצל הצטלם פעם נוספת, על גג בניין ביפו, והצילומים עברו טיפול. דמותו של הרצל נחתכה מתוך התמונה ונשתלה בתוך התמונה של הקייזר וסוסיו. זה לא הספיק – כי הרי הקייזר נמצא בצד ימין של התמונה, ופניו ימינה, לכוון שולי התמונה. לכן גם הקייזר עצמו נגזר והועבר אחר כבוד מסוסו הלבן שבמציאות אל הסוס השחור שמאחוריו, שבמציאות רכב עליו מלווה. והנה לנו תיעוד של רגע היסטורי, בדיוק כפי שהתרחש בערך.

שמש בוגדנית

ערך value
דיווחים reports
הוכחה proof
התקיימה existed
תפקיד role
תיעוד documentation
הופקד was appointed
דגול distinguished
עיצב, לעצב to design
התקרב came close
סוסו his horse
עקום crooked
רגל foot

מקורית original

נהדר fantastic
יוחמץ will be missed
נזקק, להזקק to need
גג roof
בניין building
טיפול treatment
נשתלה planted
ימין right
שולי, שוליים margins
הועבר transferred
מלווה escort
בערך approximately

שמש בוגדנית

אם בוחנים את התמונה מבחינה מקצועית ולא היסטורית, חייבים להודות שרמת האמינות שלה היא לא משהו. בצילום המקורי של הרצל והקייזר השמש נמצאת מאחוריהם, מה שגורם לכך שפניו של הקייזר מוצלות לגמרי; אבל פניו של הרצל השתול מוארות וברורות, מה שכבר רומז שמשוהו בתמונה הזאת לא בסדר. הכובע הלבן (הענק. אמרנו כבר שהיה חם) שהרצל מחזיק "נשרף" לגמרי בתמונה שצולמה ביפו, ולכן בתמונה החדשה הוא למעשה צויר מחדש – ונראה ככה.

אבל אלה עניינים קטנוניים: גם אנחנו לא היינו מצליחים לעשות עבודה טובה יותר בטכנולוגיה של 1898.

הסוף, כידוע, היה טוב. מהפגישה עם הקייזר לא יצא הרבה, אבל מאמציו של הרצל נשאו פרי לבסוף, אם כי לא בחייו. מדינת ישראל הוקמה, העם היהודי שב לארצו החמה מדי, וכאן הם מתחמנים ומזייפים את המציאות עד עצם היום הזה.

נתקלתם בפשע?

נתקלתם בפשע-פוטושופ ברור? ראיתם תמונה חשודה, ואתם רוצים לברר האם היא אמיתית או זיוף? כתבו אל משטרת הפוטושופ ועניינכם יטופל.

כל הזכויות שמורות © 2008 נענע 10 בע"מ

משטרת הפוטושופ: שאלות מנחות לקריאה

הכתבה עוסקת בפגישת הרצל עם קיסר גרמניה

1. על איזה היבט של הפגישה מדברת הכתבה?
2. מתי קרה האירוע שבו מדובר?
3. מה היתה הסיבה לקיום הפגישה? מה רצה הרצל להשיג?
4. מי היה אחראי לצילום?
5. איך טיפלו בבעיה שנוצרה בצילום?
6. האם ניסו לשמור בסוד את הבעיה?
7. איך אפשר לראות שהצילום אינו מקורי?

professional מקצועית

to admit להודות

authenticity אמינות

shaded מוצלות

lighted, illuminated מוארות

clear ברורות

implies רומז

petty קטנוניים

efforts מאמץ

bore fruit נשאו פרי

slang: to trick, manipulate מתחמנים

crime פשע

suspicious חשודה

עיתונאי קטן

אריק איינשטיין

מילים: אריק איינשטיין

לחן: מיקי גבריאלוב ("על גבול האור", 1987)

הם כותבים בעיתונים

מה שהם רוצים

מסרסים מלקלכים

בלי שום רחמים

נכנסים אל המיטות

מציצים מהחורים

ואין מה לעשות

אין פה רחמים

מלבינים את הפנים

פוגעים במשפחה

אם היום היה תורי

אז מחר יהיה תורך

המלך הוא **עירום**

כולנו ילדים

שרואים לו את הטוסיק

שותקים ולא קמים

אז איך אתה ישן בלילה

עיתונאי קטן שלי

איך אתה נרדם

על מה אתה חולם בלילה

אחרי **שפיכת הדם**

איך אתה נרדם

בן אדם, איך אתה נרדם

הם הורגים עם

המילים

משחקים בנשמה

לאן אני שואל

הלכה האהבה

שברו לו את הלב

שברו את הילדה

אז בטח שתהיה פה

תהיה פה מלחמה

אז איך אתה...

הם כותבים בעיתונים

מה שהם רוצים

מסרסים מלקלכים

בלי שום רחמים

נכנסים אל המיטות

מציצים מהחורים

ואין מה לעשות

אין פה רחמים

אז איך אתה...

לסרס – to castrate

ללכלך – to soil, stain

להציץ – to peep

חור – a hole

להלבין פנים של מישהו

to humiliate –

לפגוע – to harm

ערום – naked

שפיכת דם –

bloodshed

"כרגיל, אנשים הוציאו דברים מהקשרם וייחסו לי שתקפתי את העיתונות כולה. זה ממש הרגיז אותי, כי לא לזה התכוונתי. יש כל-כך הרבה עיתונאים טובים, ישרים והגונים. ההתייחסות היתה מכוונת לעיתונאים הספציפיים שעסקו ברכילות ובחדירה ברוטלית לפרטיות"

אריק איינשטיין בטורו האישי הראשון והיחיד ב"מעריב" (שנכתב בימיו האחרונים ופורסם יומיים לאחר מותו, 29.11.13)

<https://www.youtube.com/watch?v=kU2bMx5>

[RRYs](#)